

Oedelem

Echt recht

14 mei 2011

Dat West-Vlaanderen door en door Rooms is (geweest) weet ik wel zeker. Was dat niet zo, ik zou gedacht hebben dat de Reformatie hier een stevige burcht had gevestigd. Zo strak en streng rechtlijnig lagen de wegen en dreven hier namelijk door het landschap.

Over de bijna 50 kilometer van deze 5^e Dwars door Brugse Ommeland (zelfs de frivoliteit

Een vlak, eindeloos landschap

van een lidwoord werd uit de titel geweerd!), komt een mens al eens ergens. Dus waag ik me maar even aan deze bespiegeling. Een oordeel met een smal fundament, ik weet het, ja. Maar toch is het zo dat de Reformatie hier destijds wel degelijk een vinger in de pap heeft gehad. Al zullen de voortrekkers van die geestelijke stroming zich wellicht absoluut niet bekommerd hebben om de configuratie van het wegennet. De Geuzen hadden het namelijk meer op het bouwen van een feestje onder het motto „En we gaan de boel in stukken slaan“. Met nog een goed uit de kluiten gewassen barbecue toe. De streek was tijdens de levensdagen van de lieden die hun

naam leenden aan een biersoort, een lappendeken van heerlijkheden. Met hun respectieve kastelen en heiligdommen. Er stond daar dus nogal wat dat kon gesloopt worden onder de vleugels van een hoger ideaal. Zo zelfs dat een deel van wat er oorspronkelijk aanwezig was nu helemaal is verdwenen. Ze hielden toen duidelijk niet van half werk. De barbaren!

Nuchter

De organisatoren van deze wandeltochten, de w.s.v. De Moedige Wandelaars uit Beernem, hadden voor de aankondiging ook al bespaard op adjectieven en superlatieven. Eerder bescheiden werd de wandelaar kond gedaan van wat er te wachten lag in de volgende bewoordingen:

„Als je houdt van de weidsheid van akkers en velden en van wandeldreven door een waardevol landschap, kom dan naar Oedelem voor een rustige wandeling door het Brugse Ommeland in een uniek en verscheiden natuurskader.“

Geen „parels“ of „verbluffende panorama's“. Geen versierselen en versleten clichés. Recht voor zijn raap. Groen en koeien en hier en daar nog wat anders. En zo was het ook, alles bij elkaar. Het landschap is daar zo vlak en grotendeels waterpas dat je soms wat duizelig wordt en dreigt over de oneindig verre horizon te waaien. Hoewel... op dat uitgesproken platte was er alleszins één merkwaardige uitzondering.

Zonnebrand

Al dagenlang had weerhaan en kleuterleider „Spatje“ van de VRT staan lamenteren dat het weer na vrijdag ernstige vormen van slijtage zou gaan vertonen. Een aanzienlijk aantal wandelaars meldde zich dan ook bij de sporthal Den Akker in Oedelem voorzien van re-

Rechte dreven met door de zeewind krom gewaaide bomen

genschermen of opgerolde regenkleding. Zelf had ik me ook van zo'n bekleedsel voorzien hoewel een blik op de barometer hier op de thuisbasis een meer dan normale en gelijkblijvende luchtdruk aanduidde. Uiteindelijk heb ik de regenjas toch maar in het autootje laten liggen. Een beslissing die weinig grond had maar die uiteindelijk toch de juiste bleek. Mijn tred was daardoor iets lichter en dat was op de gekozen afstand zeker niet nadelig.

's Morgens verdichtte de bewolking zich weliswaar wel eens tot het punt dat neerslag niet veraf scheen. De opstekende wind voelde ook wat vochtig en dat hadden de pauwen die ik onderweg hoorde

ook wel in de gaten. Die riepen „Leo, leo!“ om water. Zover kwam het echter niet. In de loop van de voormiddag werd het allengs zonniger met een stevige wind en fotogenieke wolken toe. Bij zoverre dat mijn immer schaarser behaarde schedel nu nogal gevoelig aanvoelt doordat de wind het alarmsignaal voor zonnebrand zo had gestoord dat ik niets in de gaten had. Tot nu dus.

Oe, oe

Oedelem is een dorp net over de grens van Oost- met West-Vlaanderen en een onderdeel van Beernem. Er werden daar vondsten uit de bodem gespit die aantonen dat de streek rond Oedelem al sinds zo'n 10.000 jaar geleden bewoond moet zijn geweest. Deze bewoning zou zich vooral in de buurt van de heuvels gesitueerd hebben. Heuvels? Hier? Jawel, let maar op, het is iets wat later nog op de voorgrond treedt. Er zijn ook bewijzen gevonden dat er in Oedelem een Romeinse aanwezigheid is geweest.

In het ontstaan van het huidige Oedelem hadden vooral de heren van Praet de hand. Ondanks hun naam deden ze nog wel meer dan praatjes maken. Vanaf de 10^e eeuw bepaalden zij daar hoe de vlag erbij moest hangen. Zij bouwden een burcht en in Oedelem hadden men te doen wat zij ordonneerden. Zij stichtten en passant ook nog de parochie Oedelem en ze lieten er een schepenhuis bouwen op de markt. Dat is verdwenen en op die plaats staat nu het huidige gemeentehuis.

Historici hebben uitgetijferd dat de eerste stenen kerk zou gebouwd zijn rond 1100. Zoals gezegd kwamen de Geuzen hier eens buurten en die maakten dat gebouw ongeveer met de grond gelijk. In 1629 werd die kerk weer opgebouwd en vervolgens werd ze in de loop der eeuwen steeds vergroot omdat alsmaar meer mensen een stoel moesten krijgen tijdens de eredienst. De Geuzen die een hemelse god als schaamlapje hadden, werden veel later gevolgd door de horden die hun god op aarde hadden verkozen. Die maakten dat het gebouw nog eens grotendeels tot steengruis werd herleid. In de Tweede Wereldoorlog werd de huidige kerk zwaar getroffen door Duits geschut. De barbaren!

De omgeving van het dorp is volgepleisterd met weiden en akkers en weiden en akkers en... Ad infinitum. Duidelijk dat het dorp het van de landbouw moest hebben. De talrijke hoeven hebben allemaal een naam gekregen. Of ze die van oudsher reeds hadden, is niet steeds duidelijk. Ik kreeg de indruk dat er nogal eens beroep gedaan werd op een plaatselijke benaming of zelfs niets meer dan een straatnaam waar de traditie het liet afweten.

Zoals de „Mexicohoeve“. Nogal exotisch maar ze blijkt simpelweg aan de Mexicostraat te liggen.

Tot voor enkele decennia werden hier ook stenen en dakpannen gebakken. Daar werd al vroeg mee begonnen. Reeds toen de middeleeuwen nog jong waren. Deze nijverheid leverde materiaal voor vele gebouwen uit de streek.

Gevecht om het kanaal

Ten zuiden van Brugge ligt een kanaal dat van die stad naar Gent gaat. Het loopt over, onder andere, het grondgebied van Oedelem en Beernem. Het eerste deel van de wandeling ging langs een oever van dat kanaal. Een kanaal? Niets bijzonders denkt een mens dan. Dat zal wel een economisch belang dienen of gediend hebben. Dat is natuurlijk ook zo

Het kanaal zoals het er nu uitziet

maar eens heeft het tot stand komen van dat kanaal veel mensenlevens gekost. Er werd zelfs een heuse veldslag om uitgevchten die vérstreckende gevolgen heeft gehad. De graaf van Vlaanderen Lodewijk II van Male vond op een bepaald moment dat er tussen Brugge en Gent een kanaal moest gegraven worden. Er werd beslist dat die waterweg de natuurlijke loop van de Zuidleie of de Brugse Reie zou volgen. Dat riviértje zou daartoe worden uitgediept en hier en daar wat worden rechtgetrokken. Mooi plan, maar het kanaal werd de twistappel waardoor Bruggelingen en Gentenaars slaags raakten. In Gent vreesde men namelijk dat het waterpeil van de Leie door dit kanaal zo drastisch zou dalen dat er geen scheepvaart meer mogelijk zou zijn. En een dergelijke belangrijke economische ader voor de stad onbruikbaar maken, dat ging over zijn hout. Gent zag de heerschappij van Lodewijk II van Male toch al niet zo goed zitten en dus kwam het Filips van Artevelde niet ongelegen dat hij nu wat bonje kon maken om te tonen hoe de staken stonden. Lodewijk kon dat natuurlijk niet over zijn kant laten gaan en om Gent op de knieën te dwingen bezette de graaf de belangrijkste toegangswegen tot de stad. De beide antago-

nisten gingen, in een vlaag van redelijkheid, nog even onderhandelen in Doornik maar daar kwam niets uit. In Gent werd toen besloten dat Brugge moest aangevallen worden om de weg naar zee veilig te stellen. De Slag om het Beverhoutsveld werd op 3 mei 1382 geleverd op de grens van Beernem, Oostkamp en Assebroek. In Brugge nam men de aanloop daartoe niet ernstig. Ze zouden die van Gent wel even mores leren. De Bruggelingen schijnen bezopen op het slagveld verschenen te zijn. Het was immers de dag na de Brugse Bloedprocessie. Altijd al een religieus feest dat aanleiding was om achteraf eens flink door te zakken. De voorhoede van de Bruggelingen kwam rechtstreeks uit de talrijke herbergen rond de Meersen. De rest stopte op weg naar het slagveld een paar keer om zich wat extra moed in te drinken. En om de kwellende nadorst te bestrijden.

De slag duurde niet lang. Tegen de tijd dat de Bruggelingen weer alles wat in perspectief begonnen te zien was hun legertje in de pan gehakt. Dezelfde dag nog werd Brugge bezet. Lodewijk van Male kon nog net vluchten naar Rijsel.

De legende vertelt dat de Gentenaars de draak van de Brugse Sint-Donaaskathedraal haalden. Die kerk bestaat ondertussen niet meer. De draak werd als oorlogsbuit triomfantelijk naar Gent gebracht. Daar werd hij op het belfort geplaatst. Een duidelijke illustratie van hoe met iemand de draak kon gestoken worden. In hoeverre het verhaal waar is, is allicht niet meer na te gaan. Feit is dat er op het Gentse belfort inderdaad wel een draak prijkt. Maar die spreekt niet. Dus aan zijn accent kan je niet horen waar hij vandaan komt. Het leek dus op een lokaal conflict, wat het natuurlijk ook was, maar als gevolg van de overwinning van Filips braken overal in Vlaanderen opstanden uit. Alleen Dendermonde en Oudenaarde bleven trouw aan de graaf van Vlaanderen. Ook in het buitenland klonk de echo van dit conflict. Zo ontstond er oproer in Holland, Leuven, Parijs, Rouen en Amiens. De vlam was duidelijk in de pan geslagen.

De beide veldheren lieten het er niet bij zitten maar ze gingen een nieuwe confrontatie aan. Die kon Filips van Artevelde niet verder vertellen want in de Slag bij Westrozebeke sneuvelde hij. Ook Lodewijk II van Male kon niet te lang van die triomf genieten want zelf liet hij even later in 1384 het leven bij een veldslag te Sint-Omaars. Ja, ja, wie met het zwaard omgaat... nietwaar?

Daardoor lag het werk aan het kanaal wel geruime tijd stil. Pas in 1613 kon, na een akkoord tussen beide steden, het kanaal Gent-Brugge verder gegraven worden. Het werk werd aan Noord-Nederlanders toevertrouwd. Die zijn altijd al goed geweest wanneer er water aan te pas kwam. En het was ver voordat de gebroeders De Nul de vlag overnamen. In 1621 werd de vaart in gebruik genomen. Het is daarmee één van de oudste kanalen in België.

Kapel

Nog in verband met het Beverhoutsveld en de slag daar, staat als getuige de Beverhoutsveldkapel. Op een kruispunt van (uiteraard) lange, rechte dreven helemaal temidden van nergens tussen Beernem en Oostkamp. De geschiedenis van deze kapel is onzeker. Volgens de legende zou vroeger op deze plaats de parochiekerk van de heerlijkheid van Beveren gestaan hebben. Er is waarschijnlijk geen enkele historicus of heemkundige te vinden die zijn goede naam en reputatie op het spel zou willen zetten door dat staande te houden. De vermeende kerk zou door de Gentenaars tijdens de Slag om het Beverhoutsveld vernield zijn. Ze verdween. Waarschijnlijk is deze kapel echter, zoals op vele plaatsen, gewoon een uiting van volksdevotie. Het was immers een gewoonte om aan de rand van een Gemene Weide of een ander gemeenschappelijk gebied een kapel te bouwen. De kapel wordt voor het eerst vermeld in 1835. Het grote perceel heide, met slechts enkele voetwegels erdoor, staat aangeduid als „aan het kapelletje“.

Tijdens de slag om Moerbrugge op het einde van de Tweede Wereldoorlog werd er in deze omgeving zwaar gevochten en moest de kapel een inslag van de artillerie incasseren. Ze werd pas veel later weer hersteld.

De kapel op het Beverhoutsveld

De Zuidleie

Door zijn ontstaansgeschiedenis is het duidelijk dat het kanaal Gent-Brugge zich bevindt in de vallei van de Zuidleie. Die ligt ten zuiden van Brugge in de gemeenten Oostkamp en Beernem. Aan beide zijden van het kanaal liggen nu waardevolle natuurgebieden en oude meanders van de historische Zuidleie. In de middeleeuwen werd er gesproken en geschreven over „Suytleye“, „Leye“ of „Reie“. Dit riviertje vormde ooit de bovenloop van wat nu de wereldbekende Brugse Reien zijn. De kanalen waaraan Brugge zijn titel van „Venetië van het Noorden“ te danken heeft. In de vallei liggen nu nog oude armen van de Zuidleie en daar rond heeft zich een heel bijzonder landschap kunnen ontwikkelen. Het zijn meestal natte graslanden omringd door knotwilgen waar verschillende moeras- en overplanten groeien. Delen van de vallei en de kanaaldijk zijn ooit opgehoogd met zandig materiaal dat afkomstig was van historische verbredingen van het kanaal. Het is een bovenlaag die kalkarm is en waarop een specifieke, bloemrijke plantengroei voorkomt. Langs het kanaal staan ook zeer oude populieren. Zowat de oudste van het land, schijnt het. Ze zijn in elk geval wel immens dik. Dat de mens niet altijd heeft bijgedragen tot de schoonheid van dit landschap werd geïllustreerd door een paar grote, grauwe bunkers die op de oever van het kanaal stonden. Die zijn nu bijna helemaal dichtgemetseld en ze dienen als onderkomen voor vleermuizen.

naal staan ook zeer oude populieren. Zowat de oudste van het land, schijnt het. Ze zijn in elk geval wel immens dik. Dat de mens niet altijd heeft bijgedragen tot de schoonheid van dit landschap werd geïllustreerd door een paar grote, grauwe bunkers die op de oever van het kanaal stonden. Die zijn nu bijna helemaal dichtgemetseld en ze dienen als onderkomen voor vleermuizen.

Het land van de onzichtbare kastelen

Er deed zich op deze wandeling minstens één merkwaardig feit voor. Met name dat de streek bezaaid is met kastelen maar dat ik er geen te zien kreeg! Of ja, toch, één keer kreeg ik iets in het vizier dat voorzien was van torenspitsen. Dus... Maar een duidelijke kijk, nee, dat niet. Slechts één keer stond ik voor een groot gebouw dat er uitzag als een kasteel maar dat niet meer als zodanig dienstig was.

Het ging in dat geval over de abdij van Sint-Trudo. Of de abdij van Male. Dat indrukwekkende gebouw is het voormalige slot van de graven van Vlaanderen. Later deed het dienst als abdij van de zusters kanunnikessen van het Heilig Graf.

Het ontstaan van de Sint-Trudoabdij zou zo ver teruggaan als 1050. Toen was daar de kluizenaar Everelmus die zich vestigde bij de toegang tot de stad Brugge. Hij bouwde er een bescheiden bidplaats en wijdde die toe aan de Heilige Bartholomeus. Een zonderling krijgt nogal eens volgelingen en Everelmus was daarop geen uitzondering. Er ontstond zelfs een gemeenschap die in een charter uit 1130 vermeld wordt als *Servi Dei*. De Dienaren van God, dus. Graaf Diederik van de Elzas schonk de gemeenschap het stuk grond in *Roya vivario meo*. Wat betekent dat het de grond was waarop zij reeds woonden. Het moet, alles bijeen, een nogal ongeordend geheel zijn geweest. Naarmate de groep echter groter werd, ontstond ook behoefte aan meer organisatie en regelgeving onder de *Servi Dei* of *Pauperes Christi Monachis van ten Eekhout*. Rond 1146 sloten ze daarom aan bij de congregatie van de reguliere kanunniken van Arrouaise. Ten Eekhout werd tot abdij verheven, met Lambertus als eerste abt.

De regel van Arrouaise schreef voor dat de vrouwelijke leden van de abdij afzonderlijk moesten wonen. Waar dat niet het geval was lijkt het me dat er wel wat anders overeind was gebleven dan de regels van kuisheid en onthechting. Het hof van Odegem, dat eigen-

dom was van de Sint-Maartenabdij te Doornik, werd vanaf 1149 de nieuwe woonplaats van de vrouwelijke religieuzen. Bij het hof hoorde een kerkje, toegewijd aan de Heilige Trudo. Daarom aanvaardden de zusters de Heilige Trudo als hun patroonheilige. Het Sint-Trudoklooster werd een priorij die afhankelijk bleef van de Eekhoutabdij.

Maar hoe gaat dat? Zoveel hoofden, zoveel zinnen, nietwaar? Zo ontstonden stilaan wat meningsverschillen tussen de Eekhoutabdij en het Sint-Trudoklooster. Tenslotte leidde dit tot een breuk tussen de twee gemeenschappen. Op verzoek van beide partijen werd door Walter van Marvis, bisschop van Doornik, de scheiding uitgesproken tussen de Sint-Trudozusters en de kanunniken van de Eekhoutabdij. Die scheiding schijnt niet in het nadeel van de Sint-Trudoabdij gewerkt te hebben want die religieuze gemeenschap bloeide. Ondanks heel wat tegenslag. Met de Reformatie kwam er echter een einde aan deze bloeiperiode.

Het voormalige slot van de graven van Vlaanderen, voormalig klooster van Male

In 1566 moesten de zusters voor de Geuzen naar Brugge vluchten en daarop kochten ze daar het refugehuis van Sint-Baafs op de Garenmarkt. Zij konden in 1567 weliswaar terugkeren, maar ze moesten in 1572 reeds opnieuw lopen voor hun leven. Toen ze terugkeerden moesten ze al hun goederen verkopen. Het klooster werd door de Gentenaars geplunderd in 1579. Gevolgd door een brandschatting in 1580. Later had ook de Sint-Trudohoeve nog last van zich misdragende Spaanse en later Franse troepen. De barbaren!

Een bewogen geschiedenis, dat is wel duidelijk. En dan blijven de troebelen tijdens de Franse revolutie nog even buiten beschouwing.

In 1954 verhuisden de zusters naar het kasteel van Male. De gemeenschap groeide geleidelijk aan tot 30 leden. Een belangrijke rol zou het gastenverblijf gaan vervullen. In 1963 werd de priorij weer tot abdij verheven. Veel aandacht werd aan de liturgie besteed. Tus-

sen 1978 en 1995 werd gewerkt aan het op muziek zetten van het Nederlandstalige Getijdenboek.

Op deze wandeling leidde het uitgezette traject doorheen het werkelijk mooie parkgebied rond het slot. Ik las echter dat de zusters nog dit jaar de boel verkocht hebben aan een privé persoon! Het zou dus binnenkort wel eens gedaan kunnen zijn met het vrij bezoeken van het domein. Het moet wel een bijzonder kapitaalkrchtig persoon zijn om zich een dergelijke monument te kunnen permitteren.

Privaat, verboden toegang

Op meerdere plaatsen langs mijn weg botste ik op plakkaatjes die verkondigden dat het niet aan Jan en Alleman was toegestaan zich daar te bevinden. Niet zelden waren die net voorbij een poort of een paar flinke stijlen te vinden. Waar achter zich dan een (alweer) zuiver rechte dreef uitstrecte. Hoogstwaarschijnlijk de toegang tot een kasteel. Die kastelen bleven echter allemaal discreet verborgen achter veel en weelderig groen in uitgestrecte domeinen. Ik kreeg er niets van te zien. Ze zijn er wel degelijk. Dat zeggen tenminste de toeristische folders.

Beernem en zijn omgeving was in de 19^e eeuw heel populair bij kapitaalkrchtigen als the place to be om er te verblijven. Er werden daar, in dat tijdsgewricht, dan ook talrijke kastelen gebouwd.

Driekoningen

Het beschermde kasteel Driekoningen werd begin 19^e eeuw gebouwd in Empirestijl. Daartoe werd, merkwaardig genoeg, afbraakmateriaal van de Brugse Sint-Donaaskathedraal gebruikt. Die kathedraal werd in 1799 onder Frans bewind afgebroken. De barbaren!

Kasteel Reigerlo

Dit werd gebouwd in het midden van de 19^e eeuw en het staat meer algemeen bekend als *Kasteel de Madrid*. Gewoon omdat die adellijke familie daar het langste woonde. Het kasteel stond lange tijd leeg, maar sinds de restauratie is het opnieuw bewoond.

Kasteel Bloemendale

Ook al uit de 19e eeuw. Uit 1878 met name. Het werd gebouwd in neogotische stijl naar plannen van ene De la Censerie. Het werd bewoond door burgemeester Etienne de Vrière en na zijn dood verkocht aan de familie Sap. De laatste bekende bewoner was barones André Vlérick.

Kasteel Hulstloo

Dit goed is ouder dan de voorgaande. Het is gebouwd ergens in 1761. Het vroegere buitengoed, gebouwd op de voormalige heerlijkheid Sotscore is thans een gastronomisch restaurant en het werd omgedoopt tot di Coyld.

Kasteel Bulskampveld

Het kasteel Bulskampveld ligt in het park met dezelfde naam. Het werd eind 19^e eeuw gebouwd. De kelderverdieping van het kasteel werd uitgebouwd tot een natuur- en milieu-educatiecentrum. Het gelijkvloers is nu een streekbezoekerscentrum waar je de geschiedenis van het Houtland wordt geillustreerd. Het kasteel Bulskampveld is overigens het enige toegankelijke kasteel in de gemeente Beernem. Zie je wel!

Kasteel Ten Torre

Op het grondgebied van Oedelem. Het dateert van rond 1845 en het werd gebouwd op de grondvesten van een vroeger jachtpaviljoen. Het kasteel werd in 1895 verbouwd tot zijn huidige vorm. Dat is dan een imposant waterkasteel midden in een parkdomein.

Kasteel Wapenaer

Gebouwd rond 1800 als buitenverblijf en in het begin van de 20^e eeuw volledig verbouwd in zijn huidige vorm. Het staat in een prachtig aangelegd park.

Kasteel van Sint-Joris-ten Distel (de Lanier)

Dat is gebouwd omstreeks 1745. Nadat daar een middeleeuwse burcht werd afgebroken. In 1876 kreeg het, na ingrijpende verbouwingen, zijn huidige vorm. Het ligt midden een groot park en het is via een kaarsrechte dreef verbonden met het dorpscentrum van

In het domein Rijkevelde

Sint-Joris.

Kasteel Ryckevelde

Van dit kasteel is het domein toegankelijk maar het kasteel zelf niet. De wandeling ging ook effectief door dit domein met zijn imposante beukendreven. Er was zelfs een boom die „gevaarlijk“ werd genoemd. Zonder verder toelichting. Die was, behalve zeer groot en dik, ook zeer dor en uitgeleefd. Ik neem aan dat daarin het gevaar school. Bij wat wind kon er waarschijnlijk gemakkelijk een tak afbreken en het is zeker niet aan te raden dat dat zou gebeuren wanneer je te dicht in de buurt was.

Het domein Ryckevelde (of Rijkevelde) ligt aan de rand van Sijsele. Het is het grootste bos op het grondgebied van de stad Damme. Bovendien is dit gebied ook de grens tussen de polders en de zandstreek. Deze streek is per definitie dan ook ouder en langer bewoond dan de relatief jonge polders. Het gebied rond Ryckevelde moet al in de prehistorie menselijke bewoning gekend hebben.

Het kasteel van Ryckevelde is tamelijk jong en het is nog in uitstekende staat. De neogotische stijl waarin het kasteel gebouwd is, is een aanduiding voor zijn leeftijd. Het werd in opdracht van baron Raphael Gilles de Pélichy gebouwd tussen 1913 en 1929. De familie bleef er tot 1946 wonen.

Centraal prijkt een puntige toren. In de linkervleugel bevindt zich de kapel. Aan de achterkant ligt een ruime tuin met een grote vijver.

Het oudste gebouw van het domein staat aan de overkant van de vijver. Dat is een versterkte hoeve uit de 17^e eeuw. In tegenstelling tot het kasteel is dit gebouw in eerder deplorabele staat.

Dit kasteel te zien te krijgen schijnt geen kunst te zijn maar toch lag het uitgezette pad zo dat dat niet mogelijk is gebleken.

Het moet geen geringe prestatie zijn om al dat vastgoed zo uitstekend aan het gezicht te

Militair domein. Let op voor de hond en fotograferen verboden. Oeps!

onttrekken. De militairen kunnen er misschien nog wat van leren. Maar die volstaan blijkbaar wel met wat platen aan de onvriendelijke afsluiting. Met de mededeling dat er daar bloeddorstige honden rondlopen en dat het verboden is foto's te maken. Je zou immers die beelden van de ultra-geheime installaties kunnen verkopen aan een vijandelijke mogendheid. Wallonië of zo.

Laat de Lo maar weiden

Op een paar plaatsen kwam ik borden tegen die het betreden van het gebied beperkten. Het zou daar dan gaan om Gemeene- en Loweiden. Nu zijn die weiden niet „gemeen“ in de betekenis van „slecht“

(hoewel de kwaliteit van de grond niet veel kan voorstellen) maar het gaat hier over weiden die in het verleden gemeenschappelijk werden gebruikt. Om er vee te laten grazen, om er brandhout te halen en te verzamelen, om hooi te maaien. Dat soort zaken.

De Gemene Weiden vormen een gemeenschappelijk en onverdeeld eigendom van de afstammelingen van oude families. Ze worden „Aanborgers“ genoemd. Het gebied is ongeveer 50 hectare groot. De aanpalende Loweide ligt op het grondgebied van Oedelem. De Gemene Weiden worden aangemerkt als „gesloten“ en ze zijn gekenmerkt door een vrij beperkte omgang en een strikt toegangsbeleid. Het is een traditionele beheersvorm die gelijkenis vertoont met de „Allmend“ of gemeenschapsweide van de Franken en de Alemanen.

De Gemene- en Loweiden werden voor het eerst in 1327 vermeld. De oudst bewaarde oorkonde over dit gebied dateert van 12 juli 1475. Karel de Stoute vaardigde ze uit. Hierin staat dat de Aanborgers sedert onheuglijke tijden dit veld „*int ghemeene en onverdeelt*“ bezitten en dat ze het voor eigen doeleinden mogen gebruiken. Nu nog komen jaarlijks de Aanborgers samen om hun hoofdmannen te kiezen. Die regelen autonoom het gebruik van de gronden. Dit recht werd vanaf het begin van de 18^e eeuw meermaals betwist. Voor het eerst, voor zover bekend, is dat gebeurd door de baljuw van Sijsele. In de 19^e eeuw stortten verschillende openbare besturen zich op de kwestie. Ze wilden die gronden aanslaan om er wat anders mee aan te vangen. Na een beslissing, in 1863, van de Bestendige Deputatie van West-Vlaanderen verwierf de gemeente de gronden. Tussen 1861 en 1863 legde de maatschappij „Chemin de fer d'Eecloo à Bruges“ de spoorlijn Brugge-Maldegem-Eeklo aan. Na een proces, in 1881, worden de betwiste gronden aan de Aanborgers teruggegeven. Deze specifieke eigendomstoestand van de Gemene Weiden is nog steeds gebruikelijk en het is uniek in Vlaanderen.

Hoog, kijk omhoog

In het land der blinden is eenoog koning. Dus in een vlak land als de streek in en rond Beernem moet een beetje bult in het landschap wel opvallen. Dat doet hij dan ook, de „berg“ van Oedelem. Het is ook niet zomaar een hoopje zand maar wel een brede rug die pontificaal in het landschap ligt. 23 meter hoog en, van de kant waar ik hem besteeg, met een milde helling. Het kan niet meer zijn dan een paar procenten. Voor een gedeelte in de netjes verlegde kasseiën. Maar je vraagt je toch af waar dit alles vandaan komt. Ongevoon is het zeer zeker in deze omgeving. Het blijkt hier te gaan om een cuesta. Dat is een steilwandige reliëfvorm die is ontstaan doordat bodemlagen als schalen van verschillende grootte op elkaar liggen. Typisch voor die reliëfvorm is dat de helling aan de ene kant van de rug veel steiler is dan aan de andere kant. Dat bleek hier wel degelijk het geval. Verantwoordelijk voor deze bult is de Bergbeek die in de loop van vele eeuwen het landschap

heeft geboetseerd. Een verklaring vormt ook de naam van de hoeve die op de top staat: het Hof Cleyberg. Kleiberg... dus daar heeft men minstens een deel van de klei vandaan gehaald die nodig was om eertijds de dakpannen en de bakstenen te maken.

Daag

Te zeggen dat het van boven op de cuesta bergaf ging was letterlijk waar maar figuurlijk niet. Er lag nog wat vlakke wandelweg te wachten na de afdaling en voordat het ultieme stempeltje kon gehaald worden.

Waren de paden van de wandeling grotendeels stringent recht, om weer naar huis te raken met het autootje was dat beslist niet zo. Er wordt daar in Oedelem druk gespit en gegraven en dus dook op ongeveer elke straathoek het gevreesde oranje bord met "Omlegging" op. Maar de GPS rekende ijverig door nadat ik noodgedwongen alweer één van zijn aanwijzingen had moeten in de wind slaan. En tenslotte belandde ik dan toch op de juiste weg op huis aan. Leve de technologie!

De hele wandelweg. 48,73 kilometer

© 2011 Michel Christiaens